

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1897

Vragen van de leden **Podt** (D66) en **Koekoek** (Volt) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *het bericht «Rechtbanken wijzen voorlopige voorzieningen «derdelanders» toe»* (ingezonden 12 april 2024).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 3 juni 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1656.

Vraag 1

Bent u ermee bekend dat rechtbanken al in honderden zaken hebben bepaald dat derdelanders in afwachting van de uitspraak van het Hof van Justitie van de EU in Nederland mogen blijven?¹ Om hoeveel zaken gaat dit op het moment van beantwoording?

Antwoord 1

Ja, daar ben ik mee bekend. Er is besloten dat alle derdelanders met tijdelijk verblijfsrecht in Oekraïne onder de bevoegdheid vallen (voor zover ze nog in Nederland verblijven en geen gebruik hebben gemaakt van terugkeerondersteuning). Zij mogen gelet op deze bevoegdheid de uitspraak van het Hof van Justitie van de EU in Nederland afwachten en gebruik maken van de rechten en voorzieningen onder de Richtlijn tijdelijke bescherming, ongeacht of zij een uitspraak van een rechtbank hadden ontvangen.

Vraag 2

Kunt u een duidelijke tijdlijn opstellen met alle beslismomenten rondom de verblijfsstatus van «derdelanders» en de juridische adviezen hierover? En kunt u daarin de pilotrechtzaken meenemen die eerder hadden moeten bepalen of het rechtmatig zou zijn om het verblijfsrecht voor de hele groep stop te zetten?

¹ Rechtspraak, 5 april 2024, Rechtbanken wijzen voorlopige voorzieningen «derdelanders» toe (www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Raad-voor-de-rechtspraak/Nieuws/Paginas/Rechtbanken-wijzen-voorlopige-voorzieningen-derdelanders-toe.aspx).

Antwoord 2

Op 28 september 2023 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de beslismomenten rondom de verblijfsstatus van «derdelanders», de juridische adviezen hierover en de pilotzaken.² Hieronder ga ik nader in op de periode daarna. Op 17 januari 2024 heeft de Afdeling uitspraak gedaan in verschillende zaken die zien op de vraag of ik de tijdelijke bescherming van de facultatieve groep ontheemden uit Oekraïne op 4 september 2023 mocht beëindigen, en als dit niet mocht, hoe lang die tijdelijke bescherming dan wel doorloopt. De Afdeling heeft geoordeeld dat ik de tijdelijke bescherming van de facultatieve groep ontheemden uit Oekraïne niet mocht beëindigen op 4 september 2023, maar dat de tijdelijke bescherming van deze groep van rechtswege zou eindigen op 4 maart 2024.³

Naar aanleiding van die uitspraak heeft de IND ten aanzien van de derdelanders zonder verblijfsrecht of openstaande aanvraagprocedure terugkeerbesluiten genomen waarin stond dat hun rechtmatig verblijf van rechtswege eindigde per 4 maart 2023 en dat zij vanaf 5 maart 2023 28 dagen de tijd hadden om te vertrekken uit Nederland. Vervolgens zijn tegen die besluiten rechtsmiddelen ingesteld en hebben verschillende rechtbanken uiteenlopende uitspraken gedaan, ook ten aanzien van de vraag of de tijdelijke bescherming van de facultatieve groep ontheemden uit Oekraïne wel beëindigd was op 4 maart 2024. Ook al had de Afdeling hierover geoordeeld op 17 januari 2024. Rechtbank Amsterdam zag aanleiding om prejudiciële vragen te stellen aan het Hof van Justitie (hierna: HvJEU) op 29 maart 2024, waarna de Afdeling op dezelfde dag een ordemaatregel heeft getroffen in de spoedprocedure die de derdelander uit Oekraïne had aangespannen. Op 25 april 2024 heeft de Afdeling uiteindelijk besloten ook prejudiciële vragen te gaan stellen aan het HvJEU. Als gevolg hiervan ben ik genoodzaakt geweest om opnieuw de gevolgen van de beëindiging van de tijdelijke bescherming voor deze derdelanders te bevriezen tot de beantwoording van de prejudiciële vragen door het HvJEU. Daarmee genieten de derdelanders gedurende die periode weer dezelfde rechten als de ontheemden die onder de RTB vallen.

Vraag 3

Hoe staat het collectief stopzetten van het verblijfsrecht van een hele en zeer heterogene groep in verhouding tot de wens van het kabinet om minder groepsbeleid te voeren maar juist te kijken naar de individuele situatie binnen asielprocedures?

Antwoord 3

Het van rechtswege eindigen van het verblijfsrecht van deze groep hangt, zoals eerder opgemerkt, samen met mijn keuze om aan de groep niet langer tijdelijke bescherming te bieden. Indien vaststaat dat de derdelander tijdelijk verblijfsrecht had in Oekraïne en niet op andere gronden verblijf kan ontlenen aan de Richtlijn tijdelijke bescherming, eindigt dit van rechtswege. Dit vergt geen verdere individuele beoordeling. Dit is uiteraard anders bij asielprocedures waarbij het individuele relaas het uitgangspunt vormt. Het herzien van het groepsbeleid en het invoeren van risicoprofielen hangt samen met mijn wens om de individuele omstandigheden meer het uitgangspunt te laten vormen bij een asielbeoordeling. Daarmee wordt meer op basis van de individuele omstandigheden vastgesteld of iemand een risico loopt en niet enkel en alleen vanwege het behoren tot een groep en de aanwezigheid van een beperkte of geringe indicatie.

Vraag 4

Deelt u de mening dat het consequent vooruitlopen op gerechtelijke uitspraken heeft geleid tot chaos in de uitvoering waardoor gemeenten meermaals niet wisten wat er van hen wordt verwacht?

Antwoord 4

Nee, voorafgaand aan het kabinetsbesluit van 19 juli 2022 is door de juristen van mijn ministerie getoetst dat beëindiging van de RTB rechtmatig wordt geacht. Dit is later nogmaals getoetst en gezien in het licht van hetgeen de

² Kamerstukken II, 2023–2024, 14 138.

³ Kamerstukken II, 2023–2024, 19 637, nr. 3200.

wetenschap hierover heeft geschreven. Tevens is vanuit de IND de pilot *beëindiging* RTB opgestart, met als doel vroegtijdig te bezien of de rechtspraak de visie onderschrijft dat verblijf onder de RTB voor deze groep kan worden beëindigd. Ondanks de inzet van de IND, advocatuur, VWN, Raad van de Rechtsbijstand en de rechtspraak is het helaas niet gelukt om dit in een definitief juridisch bindend oordeel van de Afdeling bevestigd te krijgen vóór 4 september. Op 17 januari jl. oordeelde de Afdeling dat de tijdelijke bescherming van derdelanders met tijdelijk verblijfsrecht in Oekraïne van rechtswege eindigt op 4 maart 2024. Dit oordeel van de hoogste rechter in Nederland was helder en ik hoopte daarmee op rust en duidelijkheid voor alle betrokkenen. Op basis van deze uitspraak van de Afdeling heeft de IND terugkeerbesluiten genomen. Op deze terugkeerbesluiten volgden diverse beroepen bij rechtbanken waarin de uitspraak van de Afdeling ter discussie werd gesteld. Nadat de rechtbank in Amsterdam had besloten om prejudiciële vragen te stellen aan het HvJEU over de rechtmatigheid van het beëindigen van de tijdelijke bescherming, stelde ook de Afdeling zelf op 25 april jl. prejudiciële vragen aan het HvJEU. Op dezelfde dag heb ik gemeenten en de Tweede Kamer⁴ laten weten dat ik gezien deze ontwikkeling noodzaak ben om opnieuw de gevolgen van de beëindiging van de tijdelijke bescherming van derdelanders te bevriezen tot de beantwoording van de prejudiciële vragen door het HvJEU. Ik kan me voorstellen dat deze gang van zaken rond de beëindiging van de tijdelijke bescherming van deze groep onduidelijkheid voor de derdelanders en ook gemeenten met zich heeft gebracht. Mede gelet op de druk op de gemeentelijke opvang sta ik echter nog steeds achter de besluiten die ik heb genomen. Zeker na de uitspraak van de Afdeling van 17 januari jl. was ik ervan overtuigd dat inmiddels voldoende duidelijkheid was over het moment dat ik de tijdelijke bescherming van deze groep kon beëindigen. Dat rechtbanken aanleiding zagen om moment beëindiging tijdelijke bescherming opnieuw ter discussie te stellen had ik niet kunnen voorzien.

Vraag 5

Welk handelingsperspectief hebben gemeenten nu? Worden zij erop aangesproken als zij er niet voor kiezen om derdelanders uit de opvang te zetten?

Antwoord 5

De gemeenten hebben op 25 april jl. een brief ontvangen waarin is aangegeven dat de betrokken groep derdelanders het recht op opvang en verstrekkingen zoals neergelegd in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) tot het moment waarop het HvJEU een uitspraak heeft gedaan, behoudt. Dit betekent dat de gemeenten de groep vooralsnog opvang moeten blijven bieden zoals tijdelijk beschermden onder de RTB.

Vraag 6

Kunnen particulieren die derdelanders opvangen nog te maken krijgen met financiële consequenties? Of wordt enige coulance betracht nu in honderden zaken is besloten dat derdelanders in Nederland mogen blijven?

Antwoord 6

De gevolgen van de beëindiging van de RTB voor derdelanders met tijdelijk verblijf in Oekraïne zijn bevroren. Dit betekent dat particulieren die deze derdelanders opvangen dit kunnen blijven doen zonder met financiële consequenties te maken te krijgen.

Vraag 7

Klopt het dat daarmee mogelijk de rechten van deze groep mogelijk onrechtmatig zijn ontnomen? En als het Hof van Justitie van de EU oordeelt dat dit inderdaad onrechtmatig was, wat zou dat dan betekenen voor de derdelanders die al zijn weggestuurd?

⁴ Kamerstukken II 2023–24 36 394, nr. 24

Antwoord 7

Derdelanders die Nederland hebben verlaten met gebruikmaking van het remigratiebeleid of andere terugkeerondersteuning hebben afstand gedaan van hun aanspraken onder de RTB en eventuele nog lopende toelatingsprocedures. Derdelanders die sinds 4 maart jl. zelf zijn vertrokken uit de gemeentelijke opvang en uit Nederland hebben tot 4 mei jl. de mogelijkheid gehad zich bij de gemeente te melden voor her-inschrijving in de BRP. Bij her-inschrijving betekent dit dat zij weer dezelfde rechten hebben als ontheemden die onder de RTB vallen.

Vraag 8

Als iemand met een voorlopige voorziening terugkomt bij de opvang waar hij eerder uit is gezet en waar hij mogelijk aan heeft meebetaald, klopt het dan dat een gemeente deze persoon kan weigeren? Zo ja, hoe wordt voorkomen dat iemand die bijvoorbeeld betaald werk of kinderen op school had vervolgens terecht komt in een opvang aan de andere kant van Nederland?

Antwoord 8

Als de derdelander met een voorlopige voorziening zich bij de gemeente meldt, dan dient de gemeente opvang te bieden. Het kan voorkomen dat er op dat moment geen opvangplek beschikbaar is. In dat geval dient de gemeente in de regio te kijken of er een plek beschikbaar is. Indien dit ook niet het geval is dan kan de gemeente contact opnemen met het Regionaal Coördinatiecentrum Vluchtelingen Spreiding (RCVS) voor een bovenregionale plaatsing. Mochten er geen opvangplekken in de regio zijn, dan dient het RCVS een verzoek in bij het Knooppunt Coördinatie Informatie Oekraïne (KCIO)/Landelijk Centrum Vluchtelingen Spreiding (LCVS). Het LCVS zorgt vervolgens voor een opvangplek elders in het land.

Deze werkwijze geldt overigens ook voor ontheemden die voor langere tijd vertrokken zijn uit de opvang en weer terugkeren bij diezelfde opvang als voor ontheemden uit Oekraïne die zich in Nederland melden voor bescherming.